

Kysely Turun varastopaloon liittyen

Vaaratiedote Turun Pansiontien varastopalosta ei tavoittanut alueen väkeä riittävän nopeasti

SPEK Raportti 27.11.2020

Vaaratiedote Turun Pansiontien varastopalosta ei tavoittanut lähiympäristön ihmisiä riittävän nopeasti ja kattavasti. Tämä käy ilmi Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön ja Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen kansalaiskyselystä, josta selvisi muutakin huolestuttavaa: Vastaajista vain pieni osa tiesi, mistä ilmanvaihto sammutetaan ja vielä pienempi osa pystyi sen sammuttamaan. Lisäksi koulusta päässeet lapset eivät tieneet, miten pitäisi toimia ja osa heistä meni katsomaan paloa, jolloin heidän turvallisuutensa vaarantui.

Keskiviikkona iltapäivällä 21.10.2020 Turun Port Arthurissa syttyi palamaan varastorakennus. Palosta aiheutui voimakasta savua ympäristöön. Pelastuslaitos antoi vaaratiedotteen ja alueen ihmisiä kehoitettiin sulkemaan ikkunat ja ilmanvaihto.

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö ja Varsinais-Suomen pelastuslaitos selvittivät vaaraan joutuneiden kokemuksia tiedonsaannista ja heidän omasta toiminnastaan tekemällä kyselyn alueella asuneille ja palon aikaan alueella työskennelleille henkilöille. Kysely tehtiin kaksi viikkoa palon jälkeen. Kyselystä tiedotettiin Turun Sanomien ja sosiaalisen median kanavien kautta, ja kyselyyn oli mahdollisuus vastata suomeksi tai ruotsiksi.

Kysely kohdistettiin vaaralle altistuneille tulipalon ja savun vaikutusalueella Turun Pansiontie 4:n ympäristössä ja viidessä muussa kaupunginosassa, joita olivat Patterihaka, Iso-Heikkilä, Port Arthur, Muhkuri ja Pitkämäki. Kysely keskittyi tiedonsaantiin ja vastaajan toimintaan tapahtumapäivänä 21.10.2020 klo 14.00–23.00.

Kyselyyn vastasi 569 vastaajaa. Kyselyn vastaajista lähes puolet (44 %) oli palon aikaan Port Arthurin alueella, hieman alle viidesosa (18 %) Iso-Heikkilän alueella, viidesosa (20 %) Patterihaka-Pitkämäki-Muhkuri alueella ja vajaa viidesosa (17 %) muulla alueella.

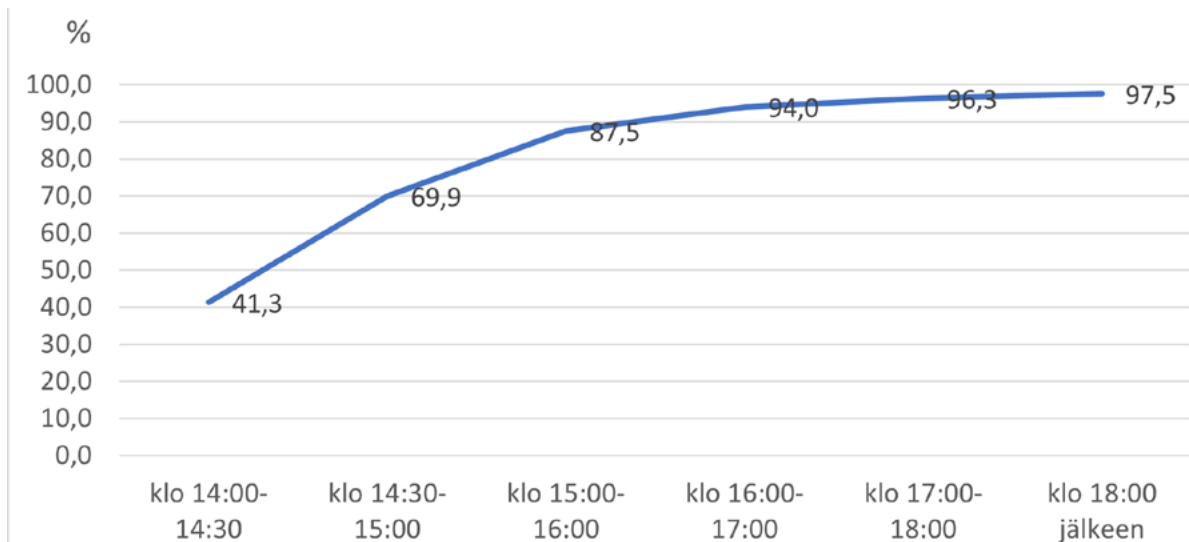
Kaikista kyselyyn vastanneista yli neljä viidesosaa (84 %) asuu vaara-alueella, vajaa viidesosa (16 %) oli palon aikana vaara-alueella töissä. Port Arthurin alueella palon aikana olleista vastaajista lähes yhdeksän kymmenestä (89 %) oli nimenomaan asukkaita ja vain kymmenesosa (11 %) oli siellä töissä.

Liki kymmenesosa vastaajista ei saanut tietoa palosta

Alle puolet kyselyn vastaajista sai tiedon palosta puolen tunnin kuluessa sen syttymisestä. Tunnin kuluttua tieto oli tavoittanut jo hieman yli kolme neljäsosaa vastaajista (kuva 1).

– Osa vastaajista sai kuitenkin tiedon palosta vasta melko myöhään, mikä esimerkiksi kaasuvaaratilanteessa voisi olla kohtalokasta, Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön erikoistutkija **Tarja Ojala** sanoo.

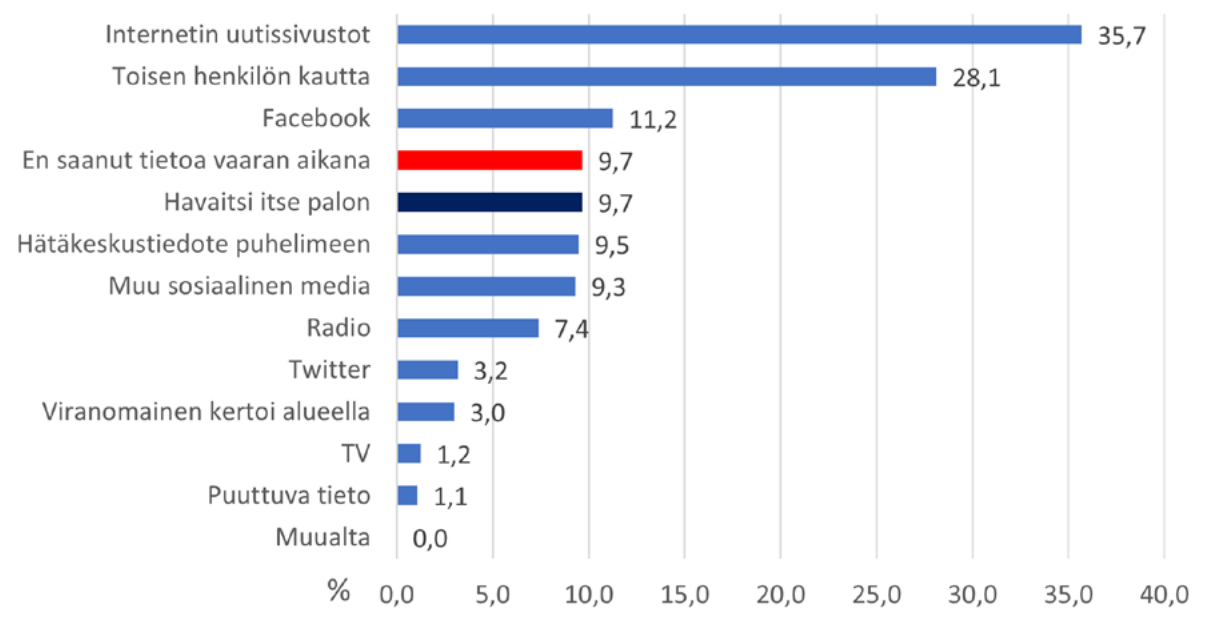
Lisäksi lähes kymmenesosa vastaajista ilmoitti jääneensä tilanteessa ilman erillistä tietoa tai tiedotetta palosta, mutta heistä osa havaitsi palon itse. (katso kuva 2).

Kuva 1. Varastorakennuksen palo Turussa 21.10.2020. Mihin aikaan suunnilleen sait tiedon vaarasta? Tiedon saaneet kellonajan mukaan, kumulatiivinen. (n=569)

Uutissivustot olivat tavanomaisin tietolähde

Kymmenesosa vastaajista havaitsi palon itse. Tavanomaisimpana tiedonvälityskanavana toimi kuitenkin internetin uutissivustot, joista tiedon tapahtumasta oli saanut yli kolmasosa (36 %) vastaajista. Toisen henkilön, esimerkiksi perheenjäsenen kautta tiedon oli saanut yli neljäsosa (28 %) vastaajista. Samoin lähes neljäsosa oli saanut tiedon Facebookin, Twitterin tai muun sosiaalisen median kautta. Häätäkeskustiedotteen kautta tiedon sai vajaa kymmenesosa vastaajista. Samoin kymmenesosa sai tiedon radion tai television kautta. Suoraan viranomaisilta sai tiedon kolme prosenttia vastaajista. (Kuva 2.)

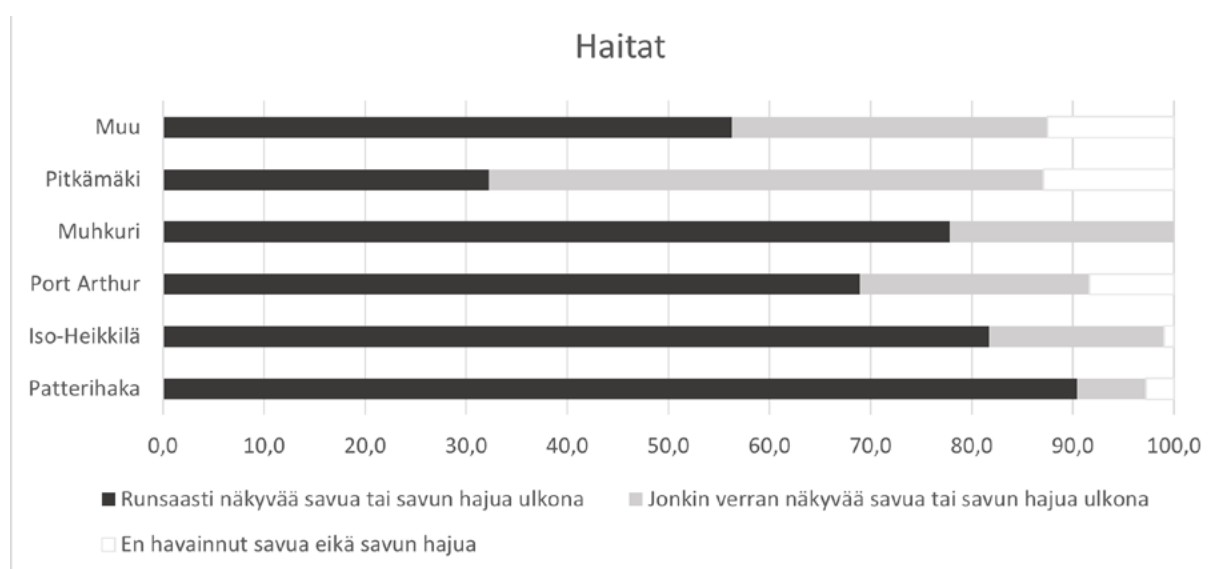

Kuva 2. Varastorakennuksen palo Turussa 21.10.2020. Kanavat, joiden kautta vastaaja sai tiedon vaarasta ja ilmanvaihdon sulkemisesta. (prosenttia vastaajista, n=569)

Vaaran merkit – myös sisätiloihin tuli savun hajua

Vastaajista 70 prosenttia oli havainnut näkyvää savua tai voimakasta savun hajua ja 20 prosenttia jonkin verran savua tai savun hajua. Viidesosa vastaajista ilmoitti, että myös sisätiloihin tuli savun hajua. Osa oli myös nähnyt liekit, erittäin voimakkaan savun muodostuksen, hälytysajoneuvoja ja rajavartioston helikopterin alueella. Pieni osa vastaajista oli havainnut nokea tai tuhkaa satavan taivaalta. Lisäksi yksittäiset vastaajat totesivat savun aiheuttaneen poikkeuksellisen pimeyden.

Vaikka palopaikka oli Port Arthurin kaupunginosassa, oli Patterihaka, Iso-Heikkilä ja Muhkuri voimakkaimmin runsaasta savusta ja sisällä savun hajusta kärsineitä alueita. Jonkin verran savua ja savun hajua oli kuitenkin lähes kaikilla tarkastelluilla alueilla. (Kuva 6.) Sisätiloihin savu tuli voimakkaimmin Iso-Heikkilän alueella (45 % vastaajista). Haitallisiin vaikutuksiin vaikutti merkittävästi tuulen suunta

Kuva 6. Varastorakennuksen palo Turussa 21.10.2020. Havaitut vaaran merkit asuinalueittain (n=565).

Tarkempia toimintaohjeita kaivattiin

Vaaratiedotteessa kehoitettiin sulkemaan ikkunat ja ilmanvaihto. Tämän ensitiedon jälkeen osa vastaajista alkoi hakea tietoa ja toimintaohjeita useista eri medioista. Tiedonsaantikanavista tärkeimpänä olivat internetin erilaiset uutissivustot, etenkin YLE:n ja Turun Sanomien, Iltasanomien ja Iltalehden sekä muut verkkosivustot. Vastaajista yli puolet oli hyötynyt Internetin verkkosivustoista. Osa vastaajista antoi kriittistä palautetta, koska ei ollut saanut tietoa eikä toimintaohjeita tilanteessa. Esimerkiksi oman asunnon tai toimipaikan savuvahinkojen välttämiseksi olisi kaivattu selkeitä toimintaohjeita.

– Olisi tärkeää, että ihmisillä olisi etukäteen tietoa siitä, miten savu- tai kaasuvaaratilanteessa toimitaan oikein, ja että he saisivat ohjeistusta myös tilanteen ollessa päällä, sanoo erikoistutkija Tarja Ojala.

Ilmanvaihdon sulkeminen on olennainen osa vaaratilanteessa toimimista

Vastaajat olivat seuranneet tilanteen kehittymistä. Noin puolet vastaajista (52 %) varmisti, että ovet ja ikkunat sekä ilmanvaihtoaukot olivat suljettuina. Osa ihmisistä siirtyi sisälle ja osa oli ja pysytteli sisällä koko palon ajan. Hieman vajaa viidesosa vastaajista sulki itse ilmanvaihdon tai tiivisti ilmanvaihtoventtiilejä.

– Vastaajista vain kolmasosa tiesi, miten ilmanvaihto suljetaan, mutta puolet heistä ei saa tai pääse esimerkiksi lukituksen vuoksi sulkemaan sitä, Ojala sanoo.

Vastaajista vain pieni osa tiesi, mistä ilmanvaihto sammutetaan ja vielä pienempi osa pystyi sen sammuttamaan. Osassa kerrostaloja ilmanvaihdon hätäkatkaisija oli teknisessä tilassa, eikä asukkaalla ole sinne pääsyä. Jos kytkin on esimerkiksi aulaan tai tuulikaapissa, ilmanvaihdon pystyy hätätilanteessa sammuttamaan kuka tahansa. Toisaalta hätäkatkaisijan avoin sijainti mahdollistaa myös ilkivaltaisen ilmastoinnin katkaisun.

– Kiinteistössä pääsy ilmanvaihtolaitteelle saattaa olla vain huoltohenkilöstöllä. Osaamisen ja pääsyn pitäisi kuitenkin olla talon sisällä, koska esimerkiksi kaasuvaaran aikana huoltomiehet tai vastaavat eivät saa liikkua ulkona, Ojala painottaa.

Lähes viidesosa vastaajista ilmoitti aikovansa varautua aiempaa paremmin. Yli puolet vastaajista (68 %) aikoo päivittää osaamistaan työpaikan, taloyhtiön tai perheen kanssa.

Tällaiseen tilanteeseen joutuminen oli osalle täysi yllätys

Vastauksissa leimaa-antavaa oli epätietoisuus siitä, miten tilanteessa olisi pitänyt toimia. Samoin tuli selkeästi esiin, että osa asukkaista ei ollut koskaan ajatellut joutuvansa tällaiseen tilanteeseen. Jatkossa he aikovat selvittää, miten ilmanvaihto suljetaan. Sen ohella kaivattiin selkeitä toimintasuunnitelmia oman, taloyhtiön tai työpaikan turvallisuusosaamisen kehittämiseksi. Toisaalta oli odotuksia taloyhtiötä, työpaikkaa ja työantajaa kohtaan. Ihmiset olivat valmiita ottamaan myös aktiivisen roolin:

Otan selvää, miten toimi tällaisissa tilanteissa ja vaadin omalta asunto yhtiöltä selkeämpää ohjeistusta tällaisiin tilanteisiin.

Toivottavasti taloyhtiö antaisi toimintaohjeet asiassa. Itse suljin ikkunat, mutta en ymmärrä muiden taloyhtiön ilmastointijärjestelmien toiminnasta, eikä siitä jälkikäteenkään ole tullut ilmoitusta isännöitsijältä / huoltoyhtiöltä.

Hallitukseen yhteyttä, ja varmistettava, että itse kukin, uusikin, asukas tietää järjestelmänsä ja asuntonsa ilmanvaihdon periaatteet. Vanhalla alueella asuntokohtaiset. Moni ei välttämättä edes tiedä/ymmärrä omaa järjestelmänsäkään.

Työpaikalla järjestettiin poistumisharjoitus ja kerrottiin, missä ohjeet vaaratilanteiden varalta ovat.

Muutamat kärsivät päänsäryistä tai pahoinvoinnista

Lisäksi avoimissa vastauksissa oli kriittisiä huomioita sekä kiinteistöhuollon että muiden toimijoiden toiminnasta. Myös sivullisten toimintaan puuttumista kaivattiin useissa vastauksissa. Yksittäisissä vastauksissa tuli esiin, että alueen yrityksissä olleet olivat olleet yhteydessä pelastustoimeen, mutta eivät saaneet sieltä oman näkemyksensä mukaan oikeaa vastetta.

Samoin savuisiin asuntoihin jääneet olisivat kaivanneet ohjetta poistua. Kun poistumisohjetta ei annettu, asukkaat jäivät sisälle kotiinsa, ja muutamat heistä kärsi selkeistä myrkytysoireista; päänsäryistä tai pahoinvoinnista. Yksittäisissä vastauksissa kaivattiin matkapuhelimeen tulevaa selkeää ohjetta, miten suojautua savulta / palokaasuilta. Tärkeää olisikin, että ihmiset osaisivat jo lähtökohtaisesti toimia tilanteessa oikein.

Kiitoksia ja kritiikkiä pelastustoimelle ja poliisille

Yksittäiset vastaajat olivat kokeneet hyvin eri tavoin pelastuslaitoksen ja poliisin toiminnan. Kritiikkiä oli esitetty erityisesti tiedottamisesta. Pelastuslaitoksen ja poliisin verkkosivuilta olisi kaivattu enemmän tilannetietoa. Nyt tiedonvälityskanavana toimivat sähköiset tiedotusvälineet.

– Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen verkkosivuston etusivulla ajankohtaisvirrasta löytyvät Twitter-tiedotteet, jotka näkyvät verkkosivuilla myös niille, jotka eivät itse käytä Twitteriä. Myös Lounais-Suomen poliisi tiedotti palosta ja sen vaikutuksista nopeasti ja aktiivisesti omalla Twitter-tilillään. Edelleen nopeimmaksi tavaksi tiedottaa on osoittautunut juuri tiedotusvälineet, joita seuraa tavalla tai toisella lähes kaikki, sanoo **Petri Nenonen**, Varsinais-Suomen pelastuslaitoksen koulutuspäällikkö.

Tiedottamisessa kritiikkiä aiheutti, kun palon syttyessä ensimmäisissä tiedotteissa kerrottiin palon syttyneen Pansiossa. Suojautumisen näkökulmasta ja esimerkiksi läheisten varoittamisen näkökulmasta tilanne oli harhaanjohtava.

– On totta, että aivan ensi hetkillä lähetetyssä tiedotteessa mainittiin, että Pansiontie 4 tuli-palosta aiheutuu savunmuodostusta Pansioon päin. Ensimmäinen tiedote annettiin pikaisesti sen hetkisen tiedon mukaisesti ja onneksi Pansion alue välttyi savulta. Pahoittelemme alkutilanteessa tapahtunutta virhettä, Nenonen sanoo.

Pelastuslaitoksen saama arvosana vaihteli välillä 0–10, keskiarvoksi muodostui 7,3. Tyypillisin vastaajien antama arvosana oli 9. Eniten yksittäisiä mainintoja oli siitä, että vastaaja ei saanut vaarailmoitusta puhelimeensa. Samoin asunnosta poistumisen ohjeistusta tai evakuoointia arvioitiin: Osa savun vaikutusalueella asuneista suojautui sisälle, koska ei saanut muuta toimintaohjetta. Osa ilmoitti tämän seurauksena kärsineensä seuraavat päivät pahoinvoinnista ja päänsäryistä.

Vaaratiedottamista kouluihin pitää kehittää: Miten lapset pidetään turvassa?

Pansiontien palon seurauksena on tärkeää kehittää tiedottamista ja kansalaisten osaamista ja ohjaamista palotilanteissa. Lisäksi tapaus antaa aihetta pohtia koulujen roolia. Kyselyssä tuli esiin myös koulusta klo 14 ja sen jälkeen päässeet lapset, joista osa ei tiennyt miten toimia ja

osa meni katsomaan palopaikkaa, jolloin he vastaajien mielestä vaaransivat turvallisuutensa.

– Miten voidaan varmistaa, että vaara-alueen koulut saavat vaaratiedotteen ja voivat pitää lapset sisällä turvassa? Ei pienet tai isommatkaan lapset osaa välttämättä toimia oikein, vaikka asia olisi heille opetettukin – varsinkaan, jos on kiinnostavaa katsottavaa, kuten pelastuslaitoksen toiminta palopaikalla, kysyy SPEKin erikoistutkija Ojala.

Tapauksen perusteella sekä kansalaisille, taloyhtiöille että kouluille tarvitaan selkeät kiinteistökohtaiset toimintaohjeet ja tiedotussuunnitelma vastaavien tapausten varalta. Näin vältetään asukkaiden, koululaisten ja alueella työskentelevien tarpeeton vaarantuminen ja psyykinen kuormittuminen.

Tuloksia arvioitaessa on tärkeä huomata, että kysely on tehty verkkolinkin kautta ja vastaajat edustavat siitä syystä henkilöitä, joilla on valmius käyttää internetiä. Jos kysely olisi tehty perinteisenä lomakekyselynä, olisi tiedonsaantikanavien luettelo voinut olla erilainen.

Lisätietoja:

Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö
koulutuspäällikkö

Ira Pasi

040 595 4140

ira.pasi@spek.fi

Tietoa sisälle suojaumisesta:

<https://www.spek.fi/turvallisuus/varautuminen-ja-paloturvallisuus/sisalle-suojautuminen/>